

Ympäristöpalvelut Helmen suunnitelma
eläinlääkäripalveluiden järjestämisestä
ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta

Vuosille
2026–2028

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	4
2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat.....	4
2.1. Alueellinen suunnitelma	
2.2. Painopisteet	
2.3. Henkilöstöressurit, vastuualueet ja työnjako	
2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto	
2.4. Resurssitarpeen kartoitus	
2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamiseen varmistaminen	
2.6. Koulutussuunnitelma	
2.7. Yksityinen palvelutarjonta	
3 Tietojärjestelmät.....	6
4 Yhteistyö ja viestintä.....	7
4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä	
4.2. Häiriötilanneviestintä	
5 Valvontatehtävistä perittävät maksut.....	8
6 Valvonnan toimeenpano.....	8
7 Eläinten terveyden valvonta.....	8
7.1. Eläintautivalmius	
7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset	
7.3. Zoonoosien valvonta	
7.4. Eläintautia tutkivat laboratoriot	
7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	
7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	
7.7. Kyyhkyslajat	
7.8. Muu eläintautivalvonta ja tautiseuranta	
7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen	
8 Eläinten lääkitsemisen valvonta.....	11
9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....	12
9.1. Sisämarkkinakauppa	
9.1.1. Sisämarkkinatuonti	
9.1.2. Sisämarkkinavienti	
9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	
9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	
10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	14
10.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus	
10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	
10.3. Eläinsuojeluvalvojat ja asiantuntijat sekä avustajat	

10.4. Eläinkuljetukset

10.5. Teurastamot ja pienteurastamot

11 Ehdollisuuden valvonta..... 16

12 Eläimistä saatavat sivutuotteet..... 17

12.1. Sivutuotelaitosten valvonta

12.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

13 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta..... 19

14 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen..... 19

14.1. Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

14.2. Eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuu

14.3. Palvelujen järjestämistapa

14.4. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus

14.5. Asiakaspalaute ja vahingonkorvaukset

14.6. Toimintaedellytykset eläinlääkäripalveluiden tuottamiseen

14.7. Kiireellinen eläinlääkäriapu

14.8. Eläinterveyskäynnit, terveydenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat

14.9. Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut

14.10 Eläinlääkäripalveluiden hinnoittelu

14.11 Julkisin varoin tuotettuja eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus

14.12 Eläinlääkäripalveluiden valvonta

15 Seuranta, arviointi ja raportointi..... 26

15.1. Kunnan suunnitelmat

15.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

15.3. Muu raportointi

16 Eläinlääkintähuoltoa koskeva lainsäädäntö..... 26

Liite 1 Resurssitarpeen kartoitus

1 Johdanto

Ympäristöpalvelut Helmi tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Haapaveden ja Oulaisten kaupunkeihin sekä Siikalatvan ja Pyhännän kuntiin. Ympäristönsuojelun palvelut tuotetaan Haapaveden kaupunkiin sekä Pyhännän kuntaan.

Ympäristöpalvelut Helmen alueen väestöpohja 1.1.2025 on 19 856 asukasta.

Hallintokuntana on Haapaveden kaupunki. Toimivaltaisena viranomaisena on alueellinen ympäristöterveyslautakunta. Henkilöstöorganisaationa (operatiivinen toimija) toimii Ympäristöpalvelut Helmi.

Oulaisten eläinlääkärin vastaanotto on yhdistetty Haapaveden vastaanottoon 1.1.2025 alkaen. Toinen vastaanotto sijaitsee Siikalatvan Kestilässä. Ympäristöpalvelut Helmessä on seitsemän eläinlääkärin virkaa. Osa viranhaltijoista on osa-aikaisia.

Päivystysalueita on 1.1.2025 alkaen yksi. Päivystysalueeseen kuuluvat sopimuskunnat Haapavesi, Oulainen, Siikalatva ja Pyhäntä.

Ympäristöpalvelut Helmessä on kaksi valvontaeläinlääkärin virkaa. Valvontaeläinlääkärien tehtäviin kuuluvat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävät sekä muut valtion varoista korvattavat tehtävät, elintarvikelain mukainen alkutuotannon valvonta ja laitosvalvonta. Valvontaeläinlääkärien valvontakohteita ovat mm. maidontuotantotilat, naudanlihan tuotantotilat, lampolat, sikatilat ja elintarviketuotantolaitokset. Toinen valvontaeläinlääkäri on vuosina 2023–2025 toiminut 90 %:n työajalla, josta 10 % on eriytetty hallintoon, ja toinen valvontaeläinlääkärin virka on 60 %. Valvontaeläinlääkärit jakavat tehtävät keskenään ja toimivat eläinten hyvinvoinnin tarkastuksissa eli eläinsuojelutarkastuksissa työparina.

2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat

2.1. Alueellinen suunnitelma

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelma pohjautuu uuteen eläinlääkintähuoltolakiin (2085/2023), joka tulee voimaan 1.1.2026. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä.

Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmessä on laadittu valvontakaudelle 2026–2028 uusi valvontasuunnitelma, joka ottaa huomioon valtakunnallisen suunnitelman, painopistealueet sekä tapahtuneet lakimuutokset. Valtakunnallinen suunnitelma on luonnosasteella suunnitelman kirjoitushetkellä.

2.2. Painopisteet

Painopistealueet ja niiden sisältö tulevat valtakunnallisesta valvontasuunnitelmasta. Vuodelle 2026 on asetettu yksi eläinlääkintähuollon painopiste, joka on eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutuminen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

2.3. Henkilöstöresurssit, vastuualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuoltolain mukaisesti kunnan pitää varata riittävästi henkilöresursseja sekä eläinlääkäripalvelujen että valvontatehtävien hoitamiseen. Ensisijainen tapa hoitaa valvontatehtävät, on perustaa kuntiin valvontaeläinlääkärin virkoja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä valvontatehtävien jäävittömään hoitamiseen eli valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa.

Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkäriin tehtävänimike voi olla muu kuin kunnaneläinlääkäri, esim. valvontaeläinlääkäri tai hygieenikko. Tiettyjen lakien, kuten lain eläinten hyvinvoinnista ja eläintautilain nojalla, kunnaneläinlääkäri on viranomainen.

Kunnan on huomioitava eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen.

Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden virkoja on täytettynä kuusi vuoden 2026 alussa. Osaa viroista hoidetaan osa-aikaisesti tai sijaisten avulla.

Valvontaeläinlääkärit tekevät valvontatehtäviä kahden henkilön työpanoksella 60 %:n ja 80 %:n työajalla. Vuoden 2026 alussa molemmat valvontaeläinlääkärit ovat opintovapaalla suorittamassa erikoistumisjaksoa 6 kk:n ajan. Valvontaeläinlääkäreiden sijaisuutta tulee hoitamaan yksi aikaisemmin valvontatehtävissä Ympäristöpalvelut Helmessä toiminut eläinlääkäri 100 %:n työajalla.

Eläinlääkäripalveluiden tavoitteena on turvata riittävät eläinlääkäripalvelut kaikkina vuorokauden aikoina. Viranhaltijoita tai vuosiloman sijaisia on vaikea saada valtakunnallisen eläinlääkäripulan vuoksi. Virkojen osa-aikaisuus vaikuttaa päivystäjien määrään.

Tehtävien järjestämistä edesauttaa valvontaeläinlääkärit, jotka hoitavat pääosan valvonnasta ja koordinoivat valvontatehtävien hoitoa.

Valvonnan resurssit ovat edelleen riittämättömät valvontatehtävien vaativuuden ja määrän kasvaessa. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ei pystytty suorittamaan suunnitelman mukaisesti.

Eläinlääkintähuollosta vastaa ympäristöjohtaja. Vastaavana eläinlääkärinä toimii Siikalatvan kunnaneläinlääkäri Eija Toivanen, joka hoitaa käytännön järjestelyt. Siikalatvan toimipiste Kestilässä vastaa Siikalatvan ja Pyhännän eläinlääkäripalveluista. Haapaveden toimipiste vastaa Haapaveden ja Oulaisten alueen eläinlääkäripalveluista. Kiireellinen eläinlääkäriapu järjestetään yhteispäivystyksenä koko alueella.

2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto

Työsuojeluorganisaatio on isäntäkunta Haapaveden kaupunki. Henkilöstön ja toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutettuna on 1.1.2026 alkaen Piia Aakko. Työterveyshuollosta vastaa Mehiläinen.

Eläinlääkäreiden työhön liittyvät riskitekijät on tunnistettu ja riskitekijöille on laadittu riskienhallintakeinot. Riskikartoitus päivitetään vuosittain. Riskinarviointi ja työsuojeluohje on luettavissa yksikön käytössä olevalla tietokoneen R- asemalla.

Vaikeiden asiakaskohtaamisten tai uhkaavien tilanteiden purkamiseen esim. eläinsuojelutehtävissä voidaan käyttää työterveyshuollon tarjoamaa työnohjausta. Työnohjauksesta sovitaan erikseen ympäristöjohtajan kanssa.

2.4. Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus esitetään liitteessä 1.

2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että kunnaneläinlääkäriin virkaan valitaan päteviä henkilöitä. Virkaan voidaan nimittää vai Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäriin virkaan edellytetään eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta annetun lain kelpoisuusvaatimusten lisäksi, että tehtävään valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunnan valvovilla viranomaisilla on oltava riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus sekä kielitaito.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkäreiden, myös sijaisten, oikeudet toimia eläinlääkärinä tarkastetaan Ruokaviraston rekisteripalvelusta ennen kuin virkamääräys allekirjoitetaan.

Eläinlääkäreiden toimenkuvaan kuuluu suorittaa perushoitotoimenpiteet kaikille kotieläimille sekä hallita virkaan kuuluvat virkatehtävät.

Praktikon virkaa kunnaneläinlääkärinä tekevän viranhaltijan ja sijaisen työaikaan kuuluu ympäristöterveydenhuollon valvonta- ja tarkastustehtäviä sekä muita työnantajan määrittämiä viranomaistehtäviä keskimäärin 3 tuntia viikossa eläinlääkintähuoltolaissa virkaeläinlääkärille säädettyjen tehtävien ohella. Edellä mainittujen tehtävien hoito on huomioitu tasopalkassa.

1.1.2026 voimaan tulevan eläinlääkintähuoltolain 7 §:n mukaisesti kaikkiin kunnaneläinlääkärin virkoihin on sisällyttävä ainakin ajoittain eläntätilain ja eläinten hyvinvointilain mukaisia virkatehtäviä.

Uusille työntekijöille järjestetään perehdytysohjelma, jonka avulla uusi työntekijä saa tiedon yksikön hallinnosta, esimiessuhteista, työsuojeluohjeista ja yksikön toimintatavoista. Perehdytyksestä vastaa ympäristöjohtaja ja vastaava eläinlääkäri. Sijaisten perehdytyksestä vastaavat käytännön työtehtävien osalta toimipisteiden eläinlääkärit.

2.6. Koulutussuunnitelma

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Virallista valvontaa harjoittavan henkilöstön on pystyttävä ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saada säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä jokaiselle eläinlääkärille laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma, jonka ympäristöjohtaja hyväksyy. Koulutussuunnitelma on edellytys koulutuksiin osallistumiseen. Eläinlääkintähuollon henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin mahdollisuuksien ja taloudellisten resurssien puitteissa.

3 Tietojärjestelmät

Praktiikka

Eläinlääkäreille on otettu joulukuussa 2023 käyttöön yhteinen KliniQ – potilasohjelmisto, jonka käyttökustannuksista työnantaja vastaa.

Halukaille on järjestetty työnantajan puolesta kannettava tietokone. Lisäksi jokaisella vastaanotolla on yksi kiinteä tietokone, jolla pääsee kaupungin verkkoon ja sisäisille asemille.

Virkatehtävät

Valvontaeläinlääkärit ovat kirjanneet työsuoritteensa ympäristöterveydenhuollon käytössä olevaan Vati-ohjelmaan niiltä osin kuin sen käyttö soveltuu tarkoitukseen. Vati on tullut käyttöön vuoden 2019 alusta. Vatiin on kirjattu tiedot maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksista, maitonäytteistä ja elintarvikekohteiden valvonnasta. Eläinsuojelutarkastuksia varten ei ole käytössä valtakunnallista ohjelmaa, ja näihin liittyvät asiakirjat säilytetään R- asemalla. Kaikki valtion tehtäviin liittyvät asiakirjat toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastoon asiakirjahallintajärjestelmän (Formula) kautta.

Laatujärjestelmä

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa ei ole käytössä laatujärjestelmiä.

TRACES-NT

TRACES-NT eli Trade Control and Expert System (New technology) on komission ylläpitämä internetissä toimiva järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä sekä valvontaa EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

Ympäristöpalvelut Helmessä toisella valvontaeläinlääkärillä sekä osalla praktikkoeläinlääkäreistä on tunnuksat Traces- järjestelmän käyttämiseksi elävien eläinten tuonti- ja vientiasioissa. Eläinlääkärit ovat saaneet koulutusta järjestelmän käyttämiseen, ja koulutuksiin on mahdollista osallistua myös jatkossa käyttöaidon ylläpitämiseksi.

Eläintenpitäjärekisteri

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri (EPR) on sovellus eläintenpitäjien ja eläinten pitopaikkojen rekisteröintiä

varten. Eläintenpitäjärekisterissä toimii myös erillinen haaskaruokintapaikkojen osio. Eläinten hyvinvointilain mukainen ilmoituksenvarainen toiminta on uuden hyvinvointilain voimaan tulon jälkeen myös löydettävissä EPR:stä erikseen. Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset eläintenpitäjärekisteriin.

ELTE

ELTE- kokonaisuuteen tullaan kokoamaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaistietoja; eläintaudit, lääketieto, tunnistaminen ja rekisteröinti, luvat ja hyväksynyt, eläinlääkärirekisteri, eläinten hyvinvointi. Lakisääteisesti vastustettavan eläintautiepidemian kokonaishallinta, yksittäisten eläintautiepäilyjen ja -tapausten ilmoittaminen ja taudintorjuntatoimet sekä eläintautien seuranta ovat toteutettuna viranomaisjärjestelmässä. Niin yksittäisen pitopaikan eläintautitilanteen kuin hallinnollisen alueen tai koko maan eläintautitilannekuva sekä tietojen helppo saatavuus ja käytettävyys paranee. Vuodesta 2022 alkaen ELTE- järjestelmään on tallennettu eläintautiepäilyihin ja eläintautien torjuntatoimiin liittyviä virkatoimituksia.

Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset ELTE- järjestelmään.

Lammas- ja vuohirekisteri

Lammas- ja vuohirekisteri toimii Ruokaviraston internetsivujen kautta selainpohjaisena. Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset lammas- ja vuohirekisteriin ja rekisteriä voidaan käyttää valvonnan tukena tilakohtaisten eläinluetteloiden saamiseksi.

Eläintenpitokieltorekisteri

Eläintenpitokieltorekisteriä ylläpitää Oikeusrekisterikeskus ja eläinsuojeluviranomaiset pääsevät selaamaan rekisterin tietoja Ruokaviraston kautta internetissä.

Yksikössä on käyttöoikeudet eläintenpitokieltorekisteriin valvontaeläinlääkärien lisäksi osalla praktikkoeläinlääkäreistä.

Nautarekisteri

Nautaeläinrekisteri on käytössä nautarekisterin viranomaissovelluksen kautta. Valvontaeläinlääkäreillä on käyttöoikeudet nautarekisteriin ja valvontatilojen nautatietoja voidaan käyttää valvonnan tukena.

Koirarekisteri

Koirarekisteri on otettu käyttöön 8.5.2023. Koirien haltijat ilmoittavat koirarekisteriin lainsäädännön edellyttämät tiedot. Lisäksi rekisteriin ilmoitetaan tiedot haltijanvaihdoksista ja koirien kuolemasta, katoamisesta tai maasta muutosta. Koirarekisteriä käytetään koirien hyvinvoinnin ja maahantuonnin valvontaan. Käyttäjät ovat kunnan-eläinlääkärit, aluehallintovirastot, ELY-keskukset sekä tullit. Lisäksi koirarekisteriä käyttävät rajatuin oikeuksin löytöeläintoimijat.

Ympäristöpalvelut Helmessä valvontaeläinlääkäreillä on selausoikeudet kaikkiin viranomaissovelluksen toimintoihin.

Pikantti

Valvonnan viranomaisestrangit eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Kaikilla eläinlääkäreillä tulisi olla tunnukset Pikanttiin ja niiden hakeminen on jokaisen omalla vastuulla.

Naseva ja Sikava

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantarjestelmä ja Sikava eli sikaloiden terveystuokitusrekisteri ovat Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden käytössä, jotka tekevät terveydenhuoltokäyntejä tuottantotiloille. Kyseessä olevat rekisterit eivät ole viranomaisrekisterejä.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä

Eläintautilaissa ja eläinten hyvinvointilaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa. Toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin (Asetus virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista (EU) 625/2017). Viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään myös julkisuuslaissa (621/1999).

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä.

Ympäristöpalvelut Helmessä viestinnästä muille asian hoidossa tarvittaville viranomaisille vastaa asiaa hoitava virkaeläinlääkäri omien virkatehtäviensä osalta.

Valvontaeläinlääkärit vastaavat Ruokaviraston vastuulle kuuluvissa asioissa viestinnästä Ruokavirastoon ja eläinsuojeluasioissa poliisille.

Viestinnästä terveysviranomaisiin ihmisiin tarttuvan eläintaudin epidemiatilanteessa vastaa ympäristöjohtaja.

Ympäristöjohtaja vastaa koko Ympäristöpalvelut Helmen toiminnan viestinnästä.

4.2. Häiriötilanneviestintä

Häiriötilanneviestinnästä vastaa ympäristöjohtaja. Viestintäohjeet sisältyvät häiriötilannesuunnitelmaan.

5 Valvontatehtävistä perittävät maksut

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolaissa, luvussa 4 sekä eläinlääkintähuoltoasetuksen (351/2025) 3 §:ssä. Järjestäjälle maksetaan korvaus 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoidosta.

Eläintautilakiin, sivutuotelakiin ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettuun lakiin, eläinten kuljetuksesta annettuun lakiin sekä eläinten hyvinvointilakiin perustuvista kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista säädetään MMM:n asetuksessa kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista (973/2024).

6 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilaissa, eläinten hyvinvointilaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä asetettuja päämääriä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kuten keskusviraston toimivan Ruokaviraston, kunnan maatalousasiamiesten ja Elinvoimakeskusten kanssa. Tarvittaessa yhteistyökumppanina toimii myös poliisilaitos.

Valvontaa toteutetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana. Ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. otantaan perustuva valvonta kuten EU- eläinsuojelutarkastukset ja ehdollisuuden valvonta. Näitä valvontoja suorittavat Ruokaviraston valtioneeläinlääkärit. Kunnallisen valvonnan puolella ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. ilmoituksenvaraisten eläintenpitopaikkojen tarkastukset. Epäilyyn perustuvaa valvontaa tehdään eniten eläinten hyvinvointilain puitteissa.

7 Eläinten terveyden valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 eli ns. eläinterveyssäännöstöä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen takia myös kansallinen eläintautilaki ja sen alaiset asetukset on uudistettu ja myös niitä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Eläinterveysviranomaisen tekemään tarkastukseen tai tutkimukseen, joka liittyy eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamisen valvontaan, sovelletaan, mitä valvonta-asetuksessa (EU 625/2017) säädetään virallisesta valvonnasta.

7.1. Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat etukäteissuunnittelua, koulutusta ja käytännön harjoittelua. Ruokavirasto johtaa toimintaa helposti leviävien eläintautien torjunnassa.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkärit vastaavat toimialueellaan eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta yhteistyössä alueen muiden virkaeläinlääkäreiden kanssa.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkäreistä toinen toimii myös valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit saavat lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Ruokavirasto järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän valmiuseläinlääkäreille eli ns. valmiuspäivän. Valmiuseläinlääkärin pääsy koulutukseen varmistetaan vuosittain.

Eläinlääkäreiden toiminta alueellisesti häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on kuvattu häiriötilannesuunnitelmassa, joka on tehty yhteistyössä Ylivieskan kaupungin, Haapajärven kaupungin ja Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon kanssa.

Häiriötilanteessa, kun helposti leviävän eläintaudin uhka niin vaatii, voidaan keskeyttää normaali eläinten sairauden- ja terveydenhoito sekä siirtyä päivystyskäytäntöön, jossa annetaan vain kiireellistä eläinlääkintäapua. Näin saadaan praktiikkaa tekeviä kunnaneläinlääkäreitä irrotettua normaaleista työruutiineista valvontaeläinlääkäreiden avuksi. Tarvittaessa voidaan apuna käyttää viereisten yhteistoiminta-alueiden eläinlääkäreitä. Ruokavirastolla on oikeus määrätä kunnaneläinlääkäreitä toimimaan myös muiden kuntien alueella.

7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset

Tarttuvat eläintaudit ovat eläinterveyssäännösten nojalla luetteloituja, muita ilmoitettavia tai uusia eläintauteja. Jokaista eläinlääkärää koskee velvoite ilmoittaa edellä mainittuihin kuuluvista eläintaukeista. Kunnaneläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa luetteloidun, muun ilmoitettavan tai uuden eläintaudin esiintymisestä tai epäilystä maa- ja metsätalousministeriön muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaukeista, eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antaman asetuksen (325/2013) mukaisesti.

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä joko tuotantotilalla tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Tuotantotilalla epäily voi syntyä eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella. Jos kunnaneläinlääkäri tilalla ollessaan epäilee tai toteaa eläimen sairastavan edellä mainittuihin kategorioihin kuuluvaa eläintautia taikka vastaanottaa toiselta eläinlääkäriltä tällaisen ilmoituksen, on hänen ilmoitettava asiasta välittömästi Ruokavirastoon. Epäilyn kynnys on pidettävä riittävän alhaisena, koska Suomessa vallitseva hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaudan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Praktikkona toimivan kunnaneläinlääkärin tulee ilmoittaa asiasta myös valvontaeläinlääkärille virka-aikana.

Jatkotoimet asian hoitamiseksi käynnistyvät Ruokaviraston johdolla. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, Ruokavirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siinä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee Ruokavirasto.

Pikantista löytyy valmiuskansion osat, jossa on ensivaiheen toimintaohjeet helposti leviävien eläintautien varalle.

Mikäli praktikkona toimiva kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa jonkin välittömästi muille terveysviranomaisille ilmoitettavista taudista, ilmoittaa hän viimeistään seuraavana arkipäivänä asiasta terveysvalvonnan johtajana toimivalle ympäristöjohtajalle sekä valvontaeläinlääkärille. Ympäristöjohtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin hyvinvointialueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärielle, jonka vastualueella tauti esiintyy. Lääkäreiden yhteystiedot löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta.

Kuukausiyhteenveto

Kunnaneläinlääkäriin on toimitettava kuukausiyhteenveto alueellaan todetuista eläintaudeista kuukausittain Ruokavirastoon. Yhteenveto on toimitettava seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella virkaeläinlääkärit voivat toimittaa myös yhteisen ilmoituksen.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkärit toimittavat itse henkilökohtaisen kuukausiyhteenvedon Ruokavirastoon.

7.3. Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen. Esimerkkejä tällaisista taudeista on salmonellatartunnat ja eräät influenssat. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Kunnaneläinlääkäriä koskee velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Velvoite on kirjattu eläintautilain 22 §:n ja -asetuksen 325/2021 20 §:n.

Praktikkoina toimivat kunnaneläinlääkärit ilmoittavat eläimissä todetuista zoonooseista viimeistään seuraavana arkipäivänä ympäristöjohtajalle sekä valvontaeläinlääkäreille. Ympäristöjohtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin sen hyvinvointialueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille, jonka alueella tauti esiintyy. Yhteystiedot löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta. Ilmoitettavat zoonoosit on lueteltu asetuksen (325/2021) 20 §.

7.4. Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Ruokavirasto ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista. Eläintautiepäilyssä asiaa hoitava virkaeläinlääkäri tarkastaa mihin laboratorioon ja miten näytteet tulee lähettää.

7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystilvalvonta

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty mahdollisuudesta vapaaehtoiseen terveystilvalvontaan. Munintakana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja nautaeläimiä sperman keräysasemalle toimittavia, tai tietyissä tapauksissa raakamaitoa tuottavia nautojen pito- paikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta (MMM:n asetus 316/2021). Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystilvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan/CAE:n, tai kalojen BKD:n varalta (MMM:n asetus 319/2021).

Terveystilvalvontaohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystilvalvonnasta.

Vapaaehtoiseen terveystilvalvontaan pitopaikkojen on erikseen liitettävä ohjelmaan erillisellä ilmoituksella. Ruokavirasto antaa näille vapaaehtoiseen terveystilvalvontaan kuuluville eläinten pitopaikoille terveystilvalvonnasta koskevan päätöksen.

Pakolliseen terveystilvalvontaan kuuluville pitopaikoille ei anneta terveystilvalvonnasta.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on kaksi (2) lammastilaa, jotka kuuluvat vapaaehtoiseen Maedi-visna valvontaohjelmaan.

Valvontaeläinlääkäreiltä löytyy luettelo pitopaikoista, joita lampaiden terveystilvalvontaohjelmat koskevat sekä kaikki asiakirjojen kopiot valvontaohjelmiin kuuluvista tiloista, mukaan lukien tilojen voimassa olevat terveystilvalvonnat.

Lampaiden ja vuohien terveystilvalvontaohjelmien näytteenottoa ja valvontaa koordinoi kunnan tasolla valvontaeläinlääkäri. Näytteenoton ja valvontakäynnin pyytäminen ajallaan on toimijan vastuulla. Näytteenoton voi suorittaa valvontaeläinlääkäri tai praktikkoeläinlääkäri. Valvontakäynnin suorittanut virkaeläinlääkäri huolehtii asianmukaisten tietojen lähettämisestä Ruokavirastoon. Valvontakäynti on toimijalle maksullinen ja laskutus tapahtuu valtion maksuhallinnon kautta (MMM:n asetus kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista 1286/2023).

7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei ole vesiviljelylaitoksia. Toimialueella on yksi luonnonravintolammikko, jossa kasvatetaan kuhaa. Luonnonravintolammikko sijaitsee Haapavedellä ja sen valvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit. Valvojan pätevyys varmistetaan sillä, että valvontaeläinlääkärit voivat tarvittaessa osallistua Ruokaviraston järjestämiin asioita koskeviin koulutuksiin.

Kuhan kasvatukseen ei liity suuria kalatautien leviämiskeskeistyksiä. Valvontaa tehdään riskiperusteisesti.

7.7. Kyyhkyslajat

Rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen tiedot löytyvät eläintenpitäjärekisteristä. Ympäristöpalvelut Helmen alueella toimii yksi kyyhkyslakka, joka sijaitsee Siikalatvalla.

7.8. Muu eläintautivalvonta ja tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seuranta-äytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Suurin osa pyydettyistä äytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön ja Ruokavirasto on raportointivaltainen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle sekä Euroopan Unionille. Seuranta-äytteitä voidaan ottaa esimerkiksi lintuinfluenssan varalta.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella tapahtuvasta eläintautiseuranta-äytteiden otosta vastaavat pääasiassa valvontaeläinlääkärit Ruokaviraston antamien määräysten mukaisesti. Äytteet voi ottaa tarvittaessa myös praktikkoeläinlääkäri. Äytteet otetaan määräajassa ja lähetetään ohjeiden mukaisesti tutkimuksiin.

Turkistarhoilla on sovellettu 15.4.2024 alkaen maa- ja metsätalousministeriön asetusta (14/2024) varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin. Asetuksessa on vaatimuksia turkistarhan suojaamiselle lintuinfluenssalta.

Turkistarhojen tautisuojausvalvontaa suoritettiin vuosina 2024 ja 2025 Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on enää yksi turkistarhaa, joka on valvottu vuonna 2025 edellä kuvatusti.

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimena on sikojen ulkona pito kielletty MMM:n asetuksella 404/2021. Ulkona pito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Sikoja on mahdollista ulkoiluttaa myös kytkettynä (lähinnä minisiat). Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapidokiellon noudattamista ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksissa.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella valvontaeläinlääkärit valvovat sikojen ulkona pitoa tarvittaessa.

7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkuiden keräysryhmiä, alkuiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä tarvittavat säännölliset tarkastukset.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei tietyvästi ole hevosten alkionsiirtoja tekeviä ryhmiä.

8 Eläinten lääkitsemisen valvonta

EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa 28.1.2022 lähtien. Suuri osa kansallisista asetuksista on edelleen muuttamatta, joten lainsäädännön siirtymävaihe jatkuu toistaiseksi.

Lääkitsemislain mukaisia valvontaviranomaisia ovat Ruokavirasto sekä kunnaneläinlääkärit Ruoka-viraston määrärahan mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Lainsäädännön mukaan eläinlääkärillä on oikeus luovuttaa lääkkeitä varalle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille tiettyjen sääntöjen mukaan. Tämä lisää karjanomistajien itsensä suorittamia lääkitysten aloittamisen määrää. Lainsäädännössä säädetään mikrobilääkkeiden käyttöperiaatteista ja yritetään näin edistää mikrobilääkkeiden

hallittua käyttöä. Terveystuotoeläinlääkärillä ja tilalla tulee varalle luovuttamista varten olla lääkkeidenluovutussopimus.

Lääkitsemisen valvonnan tavoitteena on elintarviketurvallisuuden ylläpitäminen, kansanterveyden suojeleminen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Ruokaviraston monivuotisen valvontaohjelman mukaan tavoitteet saavutetaan tuotantoeläinten pitopaikoissa tehtävällä valvonnalla sekä toisaalta eläinlääkäreiden valvonnalla.

Valvonnan kattavuuden kannalta on keskeistä tunnistaa suuririskiset valvontakohteet. Eläinlääkäreiden valvonnan kattavuustavoite on 4–5 %.

Tuotantotilojen valvonta kohdistetaan ensisijaisesti epäilyihin sekä laitosten omavalvonnassa tai vierasainevalvonnassa todettujen lääkeainepositiivisten tuotantotilojen valvontaan. Lisäksi Ruokaviraston eläinlääkärit tekevät otantaan perustuvia tuotantotilojen valvontoja. Valvonnan tehokkuuden lisäämiseksi nämä valvonnat yhdistetään eläinten hyvinvoinnin tai vierasainevalvonnan näytteenottoihin tiloilta.

Tuotantotiloilla valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla ja näiden valvontatavoitteeksi on koko maan tasolla laitettu yhteensä 100 tilaa.

Osa eläinlääkäreiden valvonnasta tehdään yhdistämällä tuotantotilan ja eläinlääkäriin tarkastus.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkärit suorittavat Ruokaviraston määräyksestä lääkekirjanpidon tarkastuksia tiloilla esim. antibioottivahingon sattuessa.

9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

9.1. Sisämarkkinakauppa

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden sisämarkkinakaupan ehdoista ja valvonnasta säädetään sellaisenaan sovellettavassa EU:n eläinterveysäännöstössä 2016/429 ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä EU:n valvonta-asetuksessa 2017/625. Eri viranomaisstahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään puolestaan kansallisessa eläintautilaissa 76/2021.

Sisämarkkinakaupan toimijoita koskeva rekisteröintivelvoite poistui uuden eläintautilain 76/2021 myötä. Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja, tuotteita, tai eläintaudin aiheuttajamikrobeja ja -loisia on haettava Ruokaviraston suostumusta tai lupaa (Eläintautilaki 49 § ja 64 §).

Ruokavirasto ilmoittaa rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen tapauskohtaisesti kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Kunnassa nämä ilmoitukset kirjataan ylös huomioiden erityisesti, mitkä eläinlajit tai tuotteet ovat kyseessä.

9.1.1. Sisämarkkinatuonti

Sisämarkkinatuonnissa kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä Traces NT- järjestelmään kirjattujen tuonti-ilmoitusten kautta. Tarvittaessa saapuneet tuontierät tarkastetaan. Kaikki Suomeen saapuneet märehitjät, siat ja kameli- ja hirvieläimet tarkastetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti 2–5 päivän sisällä saapumisesta. Muiden toimijoiden osalta suositellaan tarkastettavaksi ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Jokaiselta toimijalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä tarkastukset suorittaa yleensä praktikkoeläinlääkäri. Tarkastuksissa toimitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti, erityisesti mikäli tuontierä ei vastaa ilmoitusta tai täytä tuonnin ehtoja. Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä Traces NT- järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on itse tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät.

Toisella valvontaeläinlääkäreistä ja osalla praktikkoeläinlääkäreistä on valmiudet käyttää Traces NT- järjestelmää ja tuontierien tarkastukset pystytään kirjaamaan suoraan Traces- järjestelmän valvontaosioon.

9.1.2. Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista. Poikkeuksena ovat erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen sen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen Traces NT- järjestelmässä.

Ympäristöpalvelut Helmessä vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia tekevät pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit.

9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää eläinlääkäriltä tarkastusta vientiä varten ja selvittää itse vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja.

Jos vietävien eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä käytettävä eläinterveystodistus voidaan tehdä tämän sopimuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinterveystodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta. Ruokavirasto laatii eläinterveystodistusten mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkien viennissä myös kunnaneläinlääkäri voi laatia todistuksen. Todistukset tulisi toimittaa Ruokavirastoon, jotta ne saataisiin tarvittaessa todistuksia myöntävien virkaeläinlääkärien ja muiden viejien tietoon.

Ympäristöpalvelut Helmessä kolmansien maiden vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia elävien eläinten osalta tekevät praktikkoeläinlääkärit. Praktikkoeläinlääkäri ottaa tarvittavat näytteet. Vientivaatimusten selvittäminen on viejän vastuulla.

Laitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin liittyvät viennit eläimistä saatavien elintarvikkeiden osalta ovat valvonta-eläinlääkärien vastuulla. Turvapaperille painettujen eläinterveystodistusten myöntäminen, tilaaminen, arkistointi ja raportointi vientien osalta on valvontaeläinlääkärien vastuulla.

Laitosten ja elintarvikehuoneistojen pyytämät todistukset laskutetaan kunnan puolesta suoraan vientilaitokselta tai -huoneistolta.

9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää virallista valvontaa valvonta-asetuksen (2017/625), lemmikkieläinasetuksen (Komission asetus 2013/576) ja lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019 soveltamisalalla.

Ruokavirasto vastaa valvonta-asetuksessa ja lemmikkieläinasetuksessa jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä unioniin tuotavien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä, ellei niitä ole säädetty Tullin tehtäväksi. Tulli vastaa mm. eläinten ja tavaroiden virallisesta valvonnasta saapumispaikoilla.

EU:n ulkopuolelta ns. kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Tuodut erät eivät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla.

Ruokavirasto tekee mahdolliset hallintopäätökset eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tullivalvonnasta perusteella tilanteessa, jossa eläin on päässyt tullin tarkastuksen ohi laittomasti Suomeen. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkärin vastaanotolla ja todetaan lemmikin asiakirjojen tai tunnistuksen olevan puutteellinen verrattuna lemmikkiasetuksen vaatimuksiin.

Jos eläimellä on tarttuvien tautien oireita, aluehallintovirasto arvioi, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily. Virallisen epäilyn ollessa kyseessä tehdään toimenpiteet eläintautilain mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmessä toimitaan Ruokaviraston ohjeiden mukaan, mikäli Ruokavirasto ilmoittaa, että toimialueelle on saapumassa kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai

että erä on tuotu laittomasti maahan. Todettaessa eläinlääkäreiden vastaanotolla, että maahan tuodun lemmikin asiakirjoissa on epäselvyyttä tai puutteita, on kyseinen virkaeläinlääkäri suoraan yhteydessä Ruokavirastoon ohjeiden saamiseksi.

Kunnaneläinlääkärillä on myös velvollisuus antaa Tullille tarvittaessa virka-apua lemmikkieläinten viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Uusi laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) astui voimaan 1.1.2024. Samalla kumoutui aiempi eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla kunnan eläinlääkintähuollossa tarkoitetaan eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä näiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri ja poliisi valvovat eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja EU:n eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella. Myös terveystarkastajat (ympäristöterveystarkastajat) ovat kunnassa eläinsuojeluviranomaisia.

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinsuojeluvalvontaa tekevät pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärit eivät tee lainkaan praktiikkaa, eivätkä osallistu päivityksiin. Valvontatehtäviä voidaan jakaa kuorittavuuden vähentämiseksi sekä tehokkaan valvonnan eli riittävän nopeasti tehtävän valvontakäynnin varmistamiseksi erikseen sovittavalla tavalla. Valvontaeläinlääkärien loma-aikoina sekä päivistysaikana eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat praktiikkaa tekevät kunnaneläinlääkärit, jotka kaikki ovat virkasuhteessa.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella parityöskentely epäilyyn perustuvilla eläinsuojelutarkastuksilla on otettu säännönmukaiseen käyttöön syksystä 2019 alkaen. Yhteiskäynnille pyydetään tarvittaessa avuksi toinen virkaeläinlääkäri tai esim. ympäristöterveystarkastaja, mikäli toinen valvontaeläinlääkäreistä on estynyt tai lomalla.

Oulun eteläisellä alueella on neljän yhteistoiminta-alueen kesken lisäksi solmittu yhteistyösopimus, joka oikeuttaa valvontaeläinlääkäreitä olemaan läsnä toisen valvontaeläinlääkärin eläinsuojelutarkastuksella yli kuntarajojen.

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan sekä epäilyyn perustuvilla tarkastuksilla että luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla.

Jokaisesta eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten hyvinvointilainsäädäntöä on rikottu, ryhtyy valvontaeläinlääkäri tai muu tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin. Toimenpiteenä voi olla esimerkiksi eläinten hyvinvointilain mukainen kehoitus, kielto tai määräys. Pakkotoimiin (kielto tai määräys) johtavasta eläinsuojelutarkastuksesta annetaan aina hallintopäätös. Ennen hallintopäätöksen antamista tarkastuksen kohteena olevan eläimen tai eläinten omistajaa tai haltijaa kuullaan hallintolain mukaisesti. Kuuleminen voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti. Kehotuksen, kiellon tai määräyksen tullessa kyseeseen eläimen omistajalle tai haltijalle annetaan määräaika, johon mennessä hänen on täytettävä velvollisuutensa.

Jos eläinsuojelulliset syyt niin vaativat, voi tarkastuksen suorittaja ryhtyä myös eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiiretoimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimille voidaan hankkia hoitoa muualta kuten toimittaa pieneläin löytöeläinkotiin tai hankkia tuotantoeläimille lomitusapua tai eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teuraaksi. Yhteistyötahoina näissä tilanteissa toimivat lomituspalvelu, löytöeläimiä vastaanottavat pieneläinhoitolat sekä tarvittaessa esim. meijerin neuvojat. Apua voidaan saada myös poliisilta sekä tarvittaessa pelastuslaitokselta.

Virkaeläinlääkäri huolehtii, että määräajan jälkeen kohteeseen suoritetaan uusintatarkastus. Pääperiaatteena on, että uusintatarkastuksen tekee sama virkaeläinlääkäri kuin ensimmäisen tarkastuksen. Valvonnan toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että valvontaeläinlääkäreillä on tieto myös muiden virkaeläinlääkäreiden suorittamista tarkastuksista. Uusintatarkastukset dokumentoidaan tarkastuskertomuksen ja tarvittaessa uuden hallintopäätöksen avulla.

Eläinsuojelutarkastuksen dokumenteista pöytäkirja toimitetaan asianosaiselle yleensä jälkeenpäin, yksi kappale lähetetään keskusvirastoon sähköisen asiakirjajärjestelmän avulla, yksi toimitetaan poliisille ja yksi arkistoidaan valvontaeläinlääkärien toimesta toimistolle. Velvoittavat päätökset toimitetaan asianosaiselle aina todisteellisesti. Poliisille tehdään tarvittaessa erillinen tutkintapyyntö erityisen vakavissa tai pitkäkestoisissa eläinsuojelutapauksissa. Poliisi voi aloittaa tutkinnan myös itsenäisesti ilman erillistä tutkintapyyntöä.

Eläinsuojeluvalvonnan koordinointi on valvontaeläinlääkärien vastuulla. Praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden suorittaessa eläinsuojelutarkastuksia tulee heidän toimittaa kopio dokumenteista valvontaeläinlääkärille, jotta jatkotoimenpiteiden suorittaminen tulee varmistettua, kuten edellä on jo uusintatarkastusten kohdalla todettu. Eläinsuojeluvalvonnasta syntyneitä paperisia dokumentteja arkistoidaan valvontaeläinlääkäriin toimistossa virastotalon kolmannessa kerroksessa ja/tai virallisessa arkistossa. Yksikön käytössä olevalla tietokoneen R-aseamalla on lisäksi oma eläinsuojelukansio, jossa on dokumentoituna eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset sekä mahdollisia valokuvia tai videotallenteita valvontakohteista. Tarkastuksen suorittaneen virkaeläinlääkäriin tulee huolehtia, että asiakirjat löytyvät myös R-asemalta.

R-aseamalla on erillinen seurantataulukko eläinsuojeluilmoituksista sekä tapauksen etenemisestä määräaikaikoinen. Eläinsuojeluilmoitukset kerätään myös erilliseen mappiin.

Vaikeimpien eläinsuojelutapausten hoitamiseksi valvontaeläinlääkärit voivat pyytää apua Ruokavirastolta.

Kunta voi myös tarvittaessa pyytää asian siirtoa kokonaan Ruokavirastolle. Esimerkiksi tilanteissa, joissa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, kieltä tai määräystä on tarpeellista tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Siirtoa voidaan pyytää myös tapauksissa, jossa useiden eläinten osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiiretoimenpiteisiin.

10.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus eli eläinsuojelutarkastus

Epäily eläinten hyvinvointilain rikkomisesta eli eläinsuojeluilmoitus saattaa tulla valvontaeläinlääkärille tai muulle virkaeläinlääkärille puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Ilmoittaja voi olla yksityinen kansalainen, poliisi tai eläinsuojeluvalvoja. Uusi eläinten hyvinvointilaki velvoittaa erikseen mainittuja toimijoita ilmoittamaan havaitsemansa puutteet eläinten hyvinvoinnissa eläinsuojeluviranomaiselle.

Ilmoituksia voi ohjautua suoraan myös Ruokavirastolle esimerkiksi teurastamoilta. Ruokavirasto lähettää tarpeelliseksi katsomissaan tapauksissa valvontaeläinlääkärille kirjallisen määräyksen kohteen tarkastamisesta.

Valvontaeläinlääkäriin tai virkaeläinlääkäriin ottaessa vastaan eläinsuojeluilmoituksen tulee ilmoittajan pystyä kertomaan ilmoituksen kohteena olevan eläintenpitopaikan tarkka osoite, eläinten omistajan nimi sekä kertoa luotettavasti millä tavalla eläintenpito kohteessa ei ole asianmukaista. Viranomainen tarvitsee aina perusteet suorittamalleen tarkastukselle, eikä epäilyyn perustuvia tarkastuksia voida suorittaa ilman riittäviä tietoja. Tarkastusta ei suoriteta ilman tarkkaa kohteen lähiosoitetta.

Ilmoituksen perusteella valvontaeläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri suorittaa kohteeseen tarkastuksen. Tarkastus tehdään, kun on syytä epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Käynnillä tarkastetaan eläimet, eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet sekä lisäksi eläimiä varten tarkoitettu juoma ja ruoka, välineet ja varusteet. Virkaeläinlääkärillä on oikeus suorittaa tarkastus myös kotirauhan piirissä olevassa kohteessa silloin kun epäily eläinten hyvinvointilain rikkomisesta on voimakas ja tarkastus on ehdottoman välttämätön tilanteen selvittämiseksi.

Tarkastuksille voidaan tarvittaessa pyytää virka-apua poliisilta.

Ympäristöpalvelut Helmessä on kaksi valvontatehtäviin keskittyntä virkaeläinlääkärinä. Lisäksi kaikkien praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden velvollisuuksiin kuuluu eläinsuojelutehtävien hoitaminen. Koska kiireelliset epäilyyn perustuvat eläinsuojelutehtävät priorisoidaan muiden valvontatehtävien edelle, voidaan yksikössä katsoa olevan riittävästi resursseja epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten hoitamiseksi vaikkakin viiveitä uusintatarkastusten suorittamiseen on muiden työtehtävien lisääntyessä.

Toimintatavat ja jatkotoimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla on esitetty kohdassa 10.

10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toiminnan valvonta

Eläinten hyvinvointilakiin perustuvia tarkastuksia voidaan suorittaa myös ilman epäilyä eläinten hyvinvointilainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat sekä paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa.

Ilmoituksenvaraiset kohteet perustetaan EPR- sovelluksella, joko toimijan itsensä (sähköinen asiointi) tai keskusviraston toimesta (lomakeilmoitukset).

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella on EPR- sovelluksen perusteella ilmoituksenvaraisia kohteita seuraavasti: kolme (3) eläinhoitolaa, kuusi (6) kenneliä, yksi (1) kissala, 19 hevostallia ja yksi (1) riistatarha. Ilmoituksenvaraisia kohteita on yhteensä 30 kappaletta.

Ilmoituksenvaraisten kohteiden toiminta tarkastetaan vuosittain tai riskinarvioinnin mukaan. Riskinarvioinnin perusteella tallikohteisiin tehdään tarkastuksia 1–3 vuoden välein. Riskinarviointiin käytetään aluehallintoviraston aiemmin laatimaa arviointilomaketta. Suoritetut riskinarviointit on kirjattu yhteiselle R-asetalle tarkastuskertomusten yhteyteen. Seurantataulukko on merkitty värikoodein tallien tuleva tarkastustiheys seurannan helpottamiseksi.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on lisäksi yksi (1) toiminnassa olevaa turkistarhaa, jossa harjoitetaan turkiseläinten lopetustoimintaa. Turkistarhojen toimijoiden on tehtävä turkiseläinten lopetuksista etukäteen ilmoitus aluehallintovirastolle. Turkiseläinten lopetusten valvontaa tarkastetaan riskinarviointiin perustuen.

Valvontaeläinlääkärit huolehtivat ilmoituksenvaraisten kohteiden dokumentoinnin, kuten kohdassa 10 on esitetty eläinten hyvinvoinnin valvonnan kuvauksen yhteydessä.

Ilmoituksenvaraiset ja lopetustoimintaa harjoittavat kohteet on tarkoitettu pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärien tarkastettaviksi. Valvontasuunnitelman mukaisiin tarkastusmääriin ei päästä resurssipuutteen vuoksi.

10.3. Eläinten hyvinvointitarkastuksella käytettävät asiantuntijat sekä avustajat

Eläinten hyvinvointilain 82 §:n mukaan eläinsuojelutarkastuksella on mahdollista käyttää koulutettua avustajaa tai asiantuntijaa. Suomen eläinsuojelu ry on kouluttanut viranomaisten apuna toimivia avustajia. Oulun läheisyydessä avustajia on käytettävissä kolme (3) kappaletta.

10.4. Eläinkuljetukset

Kunnaneläinlääkärit voivat tehdä EU:n jäsenvaltioiden välisten sekä kolmansista maista ja kolmansiin maihin suoritettavien tiettyjen eläinlajien pitkien kuljetusten reittisuunnitelmiin liittyviä tarkastuksia ja muita toimenpiteitä valvonta-asetuksen mukaisesti. Toistaiseksi tällainen valvonta ei ole työllistänyt Ympäristöpalvelut Helmessä.

10.5. Teurastamot ja pienteurastamot

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei sijaitse teurastamoja tai pienteurastamoja.

11 Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä.

Ehdollisuus jaetaan kolmeen eri osioon, joita kutsutaan erityisaloiksi. Ruokaviraston elintarvikeketju-linjan ohjausvastuulla olevat vaatimukset kuuluvat erityisalalle kansanterveys ja kasvinterveys sekä erityisalalle eläinten hyvinvointi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ehdollisuuden valvonta sisältää kiellettyjen aineiden, eläimistä ja kasveista saatavien elintarvikkeiden ja rehujen tuotantohygienian sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnat.

Valvontaa tehdään otantatiloilla. Valvojina toimivat Ruokaviraston valtioneläinlääkärit sekä Elinvoimakeskusten tarkastajat. Valvontaa voidaan suorittaa myös ns. hallinnollisina laajennuksina. Tukivalvonnan perusteena voidaan käyttää mm. seuraavia valvontoja:

- eläinten hyvinvoinnin valvonta
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten on tehtävä suorittamiensa perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta hallinnollisia laajennuksia täydentäviin ehtoihin voidaan tehdä. Pöytäkirjat on myös toimitettava nopeasti eteenpäin Ruokavirastoon.

Edellä kuvatuista tarkastuksista on kerrottu toisaalla. Jokainen virkaeläinlääkäri huolehtii Ympäristöpalvelut Helmessä itse pöytäkirjojen lähettämisestä heti tarkastuksen Formula- järjestelmän kautta mahdollista tukivalvonnan hallinnollista laajentamista varten.

12 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain (517/2015) mukaan Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi.

Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset määrittävät sivutuotelaissa. Kunnaneläinlääkärit valvovat yllä mainitun Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista.

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy omalla toimialueellaan polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu hävittämään polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäähdytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita.

Kunnaneläinlääkäriin tehtäviin kuuluu myös rekisteröidä tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin kun ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan Ruokavirastoon.

Kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita ja myös osin Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia ja toimijoita kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Ruokaviraston ja kunnaneläinlääkäriin on vuoden aikana vähintään tarkastettava.

12.1. Sivutuotelaitosten valvonta

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole edellä mainittuja polttolaitoksia, varastointilaitoksia tai väliasteenlaitoksia.

12.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin kuten luonnonvaraisena elävien eläinten ruokintaan (haaskaruokinta) sekä turkistarhojen lajinsisäistä käyttöä. Kunnan eläinlääkärit valvovat myös tiloilla itsestään kuolleiden ja lopetettujen tuotantoeläinten hävitystapoja.

Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskatoiminta, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka alueella sivutuotteita tullaan käyttämään tai rekisteröitävä itse haaskansa haaskarekisteriin Eläintenpitäjärekisterin (EPR) kautta. Haaskapaikan tiedot on rekisteröitävä haaskarekisteriin (sivutuotelaki 33 a §). Sivutuotelain nojalla annetun asetuksen MMMa 783/2015 muutoksen 1142/2022 mukaan haaskatoimijan on ilmoitettava neljän kuukauden välein haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrä. Ilmoitus on tehtävä, vaikka haaskapaikalle ei olisi toimitettu sivutuotteita. Tiedot ilmoitetaan sekä sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sen kunnan eläinlääkärille, jonka alueella niitä käytetään haaskana. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä.

Valvontaeläinlääkäri tarkastaa paperisena saapuneet rekisteröinti-ilmoitukset ja tallentaa tiedot eläintenpitäjärekisterin haaskapaikkaosioon, mikäli toimija ei ole tätä itse tehnyt. Asiasta lähetetään toimijalle kirje ja valvontaeläinlääkäri hoitaa laskutuspyynnön tekemisen valtionhallinnon laskutukseen.

Käyttöilmoitukset tarkastetaan ja talletetaan. Mikäli ilmoituksesta huomataan epäkohtia valvontaeläinlääkärin ohjeistaa toimijaa oikeista toimintatavoista.

Haaskatoiminnan vuosittain tarkastettavat kohteet voidaan määritellä kunnassa itse. Ohjeistuksen mukaan kaikki haaskapaikat tulisi pyrkiä tarkastamaan valtakunnallisen ohjelman mukaisesti kolmen vuoden välein. Tarkastuksia tekevät pääasiassa valvontaeläinlääkärit.

Suomessa lähes kaikki turkistilat, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä, että nahkottujen kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Supien nahkontaruhoista saatua massaa voidaan käyttää supien rehussa. Tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää ruhoja rehussa käytettäväksi.

Turkistilojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjärekisteriin. Rekisterissä tulee olla merkintä lajinsisäisestä käytöstä ja käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla.

Sivutuotteiden hautaaminen

Toimialue kuuluu keräilyalueeseen, jolta Honkajoki Oy kerää kokonaisten märehitijöiden raadot sekä kotiteurastuksen sivutuotteet. Kotiteurastuksen sivutuotteilla tarkoitetaan alkuperätilalla omaan elintarvikekäyttöön teurastetuista eläimistä saatuja ruhonosia ja elimiä, joita ei käytetä ihmisten tai tilan omien lemmikkien ruoaksi.

Alkuperätilan toimijan on pidettävä kirjaa kotiteurastuksen sivutuotteista, niiden määrästä sekä luokasta ja hävitystavasta. Kuolleena syntyneet märehitijät eli vasikat, karitsat ja kilit eivät edelleenkään kuulu keräilyn piiriin vaan niiden hautaaminen toimijan omalle maalle on sallittua. Toimijan on pidettävä kirjaa myös hautaamistaan kuolleena syntyneistä märehitijöistä. Hautaamiseen ei tarvitse kysyä erillistä lupaa kunnaneläinlääkäriltä.

Alueella saadaan ilman erillistä lupaa haudata hevosia, sikoja ja turkiseläimiä, jotka eivät kuulu keräilyn piiriin yleisiä hautaamisperiaatteita noudattaen.

Käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä valvotaan tarvittaessa. Valvontaa suoritetaan muun valvonnan yhteydessä kuten maidontuotantotilojen hygieniatarkastusten yhteydessä, tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Valvonnasta ja raportoinnista vastaa valvontaeläinlääkäri.

Keräilyalueella voidaan tehdä lisäksi kohdennettuja tarkastuksia tiloille, joilla Ruokaviraston toimittamien nautat tai lammaskarkareista ajettujen hävitystaparaaporttien perusteella raatoja hävitetään säädösten vastaisesti.

13 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen takia myös kansallinen laki eläintunnistusjärjestelmästä on uudistettu. Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä astui voimaan 1.1.2022 ja lain nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 24.1.2022. Uudistunut lainsäädäntö toi selkeitä muutoksia myös valvonnan toimeenpanoon. Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 68/2022 tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Asetus velvoittaa ilmoittamaan kaikkien Suomessa pysyvästi asuvien koirien tiedot koirarekisteriin. Valvontaeläinlääkärit suorittavat koirarekisterin valvontaa muun valvonnan yhteydessä.

Elinvoimakeskukset valvovat toimialueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.

Kunnaneläinlääkäri valvoo myös virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista. Kunnan tehtävänä on suunnitella valvonta alueellaan.

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä valvotaan muun valvonnan yhteydessä erityisesti valvontaeläinlääkärien toimesta. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on myös velvollisuus tilakäynneillä ohjeistaa tuotantoeläinten pitäjiä, mikäli he huomaavat puutteita eläinten merkinnässä.

Tarvittaessa havaituista puutteista ilmoitetaan Elinvoimakeskukseen.

Ohjeistuksen lisäksi kunnaneläinlääkäriellä, käytännössä valvontaeläinlääkäreillä Helmessä, on oikeus ja velvollisuus määrätä eläinten omistajaa korjaamaan havaitut puutteet eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä. Ruokavirasto voi tarvittaessa tehostaa määräystä uhkasakolla ja

Valvontaeläinlääkäreillä on pääsy valvonnassa tarvittaviin rekistereihin.

14 Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen

Uuden eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä määritellään eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuus. Järjestämisvastuun laajuus määräytyy ensi sijassa alueellisten tarpeiden perusteella. Kunkin järjestäjän tulee järjestää alueellaan lain 8 §:ssä mainitut palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille ja lisäksi kiireellinen eläinlääkäriapu kaikille eläimille.

Muiden 8 §:n mukaisten palvelujen järjestämistarpeesta tekee kukin järjestäjä arvion. Tavoitteena on taata näiden palvelujen riittävä ja kohtuuhintainen alueellinen saatavuus sekä turvata muiden eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukainen hoito.

14.1. Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

Yleisen edun kannalta välttämättömistä eläinlääkäripalveluista säädetään eläinlääkintähuoltolain (ehl) 8 §:ssä. Ympäristöterveyslautakunta on 29.10.2025 § 30 tehnyt päätöksen ehl (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuun laajuudesta ja 17 §:n mukaisista täydentävistä palveluista.

Järjestämisvastuun laajuuden arvioinnin yhteydessä toteutettiin lähialueen yksityiseläinlääkäripalveluiden tuottajille kysely. Vastausten perusteella on todettavissa, että alueella on arkisin tarjolla päiväaikaisia eläinlääkäripalveluita seura- ja harraste-eläimille. Kiireellistä eläinlääkäriapua 24/7 ei yksityiseläinlääkäripalveluita tuottavat yritykset tarjoa. Pieneläimille kiireellistä apua on tarjolla vastaanottojen aukioloaikojen puitteissa. Vastaanotot eivät ole aina auki yrittäjien loma-aikoina.

Yksityisiä tuotantoeläinpalveluita tarjotaan lähinnä nautaterveydenhuollon sopimustiloille.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisen luettelon kaikkien eläinlääkäripalveluiden sisällyttäminen alueen järjestämisvastuuseen on todettu olevan tarpeellista kyseisten palvelujen riittävän alueellisen ja ajallisen saatavuuden, eläinlääkintähuollon oman palvelukokonaisuuden ylläpitämisen sekä laissa järjestäjälle säädettyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Haastavin tehtävä on päivystys, joka edellyttää riittäviä eläinlääkäriresursseja. Alueellisen markkinatilanteen selvityksen perusteella alueella on tarve kiireellisille palveluille erityisesti virka-ajan ulkopuolella ja tuotantoeläinten osalta kaikkina vuorokaudenaikoina.

14.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisten eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuu on Ympäristöpalvelut Helmen yhteistoiminta-alueella. Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella. Alueella on tarve tuottaa kiireellistä eläinlääkäriapua kunnallisena palveluna, kun sitä ei ole saatavilla yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien toimesta.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisen luettelon kaikkien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen alueelliseen järjestämisvastuuseen on tarpeellista kyseisten palvelujen riittävän alueellisen ja ajallisen saatavuuden, eläinlääkintähuollon oman palvelutuotannon kokonaisuuden ylläpitämisen sekä laissa järjestäjälle säädettyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Näitä ovat mm. eläintautivalmius ja valvontatehtävät. Kriittisin tehtävä on päivystys, jonka toimivuus edellyttää riittäviä eläinlääkäriresursseja. Riittävä päiväaikaisen praktiikkatyön määrä varmistaa eläinlääkäreiden pysyvyyttä ja siten päivystysten toimivuutta. Alueellisen markkinatilanteen selvityksen perusteella alueella on tarve palveluille erityisesti virka-aikojen ulkopuolella, ja tuotantoeläinten kiireellisen avun osalta kaikkina vuorokaudenaikoina.

Palvelukohtaiset perustelut edellä mainittujen lisäksi ovat seuraavat:

- 1) Yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi; välttämätön osa muita järjestämisvastuuseen kuuluvia eläinlääkäripalveluita (mm. rokotus), joten kuuluu aina järjestämisvastuuseen.
- 2) Kissojen ja koirien tunnistusmerkintä; Koiran tunnistusmerkintä on lakisääteinen velvollisuus koiran omistajille, joten on välttämätöntä varmistaa palvelun saatavuus kaikissa tilanteissa. Koirien ja kissojen tunnistusmerkintä on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnassa on varauduttava tunnistusmerkintään kerralla suuri määrä eläimiä, joten on tärkeää varmistaa, että kunnaneläinlääkärit voivat toimia tässä tehtävässä.
- 3) Eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintauodeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen, sillä eläinterveyskäynnit koskevat tuotantoeläimiä ja ne toteutetaan pääasiassa osana terveydenhuoltokäyntejä.
- 4) Rokotus; Rokotukset ovat olennaisia infektioiden ehkäisyssä. Vähentämällä infektiautien esiintymistä edistetään sekä eläinten että ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Kansanterveyttä edistetään rokottamalla eläimiä vaarallisia zoonooseja kuten rabiasta vastaan sekä vähentämällä muiden eläintautien esiintymistä ja siten mikrobilääkkeiden käyttöä infektioiden ja niiden jälkitautien hoidossa. Kansanterveydellisistä syistä on varauduttava ihmisten ja eläinten välillä leviävien tarttuvien tautien (kuten rabies, leptospira) ennaltaehkäisyyn nopeasti käynnistettävillä rokotuksilla. Tämän vuoksi palvelun on kuuluttava järjestämisvastuuseen. Rokottaminen on sisällytettävä järjestämisvastuuseen myös siksi, että muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintautivalmiuden vuoksi on varauduttava tarvittaessa rokottamaan kerralla suuri määrä eläimiä esimerkiksi epidemiatilanteissa tai laittomasti maahantuotuja eläimiä.
- 5) Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet; ihmisten ja eläinten välillä leviävät loiset (mm. heisimadot ja suolinkaiset) on voitava estää, palvelun riittävydestä on huolehdittava ja mahdolliseen nopeaan

lääkitystarpeen lisääntymiseen on varauduttava sisällyttämällä palvelu järjestämisvastuuseen. Vähentämällä loistautien esiintymistä edistetään eläinten terveyttä ja hyvinvointia koko Suomessa. Tietyt loistaudit ovat zoonooseja, ja siten loisten häädöllä ja ehkäisyllä edistetään myös kansanterveyttä. Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää.

6) suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai jos se on toimenpiteen laajuus tai vaatimus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen; suun terveydenhuollon peruspalvelujen ajallinen riittävyys on varmistettava koko alueella sisällyttämällä ne järjestämisvastuuseen. Suun terveydenhuollon järjestäminen on viime sijassa järjestäjän vastuulla. Kunnallisessa eläinlääkintähuollossa tarjottavat suun terveydenhuoltoon liittyvät perustoimenpiteet eivät merkittävästi vaikuta markkinoiden toimintaan.

7) sarvien ja sarvien aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta; kuuluu lain 9 §:n mukaan järjestämisvastuuseen.

8) lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettävälle naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille; kuuluu lain 9 §:n mukaan järjestämisvastuuseen.

9) kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle; kuuluu järjestämisvastuuseen aina tuotantoeläinten osalta. Muiden eläinlajien kohdalla perusleikkaukset ovat tarpeen palvelutuotannon kokonaisuuden turvaamiseksi ja kirurgisten taitojen ylläpitämiseksi. Kissojen osalta toimenpide on tarpeen myös kissapopulaation syntymisen estämiseksi. Kissojen hallitsematon lisääntyminen ja kissan päätyminen kulkukissaksi johtavat eläinten hyvinvointiongelmien. Lisäksi kissat voivat levittää eläintauteja ja zoonooseja, mikä vaarantaa eläinten ja ihmisten terveyttä.

10) sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin; kuuluu olennaisena osana kiireelliseen eläinlääkäriapuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

11) sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus; kuuluu lain 9 §:n mukaan järjestämisvastuuseen.

12) perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisempien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon; kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun ja kuuluu siten lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

13) synnytyssapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus; kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun ja kuuluu siten lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

14) eläimen lopetus; kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun ja kuuluu siten lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettu huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjälle alueella tarjoamat palvelut. Kiireettömiä palveluita on tarjolla virka-aikana, pois lukien yrittäjien loma-ajat. Sisällyttämällä välttämättömät palvelut järjestämisvastuuseen järjestäjä varmistaa, että palveluita on saatavilla kaikissa tilanteissa ja myös poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Järjestämisvastuun taustalla on järjestäjän viimekätinen järjestämisvastuu eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisen palvelujen järjestämisessä. Julkisten peruspalveluiden turvaaminen varmistaa, että järjestäjä ei ole pakotettu tekemään äkillisiä muutoksia palveluihinsa reagoidakseen yksityisen palvelutarjonnan väliaikaisiin tai pysyviin muutoksiin.

14.3 Palvelujen järjestämistapa

Eläinlääkäripalvelut tuotetaan omana palveluna.

Eläinlääkäreiden vastaanottoja on kaksi; Haapavedellä ja Siikalatvan Kestilässä. Päivystysalueita on yksi ja se kattaa sopimuskuntien alueen. Vastaanotoilla tarjotaan eläinlääkäripalveluita sekä tuotantoeläimille että seura- ja harrastuseläimille. Erikoistasoisia palveluita ei tarjota kummallakaan vastaanotolla.

14.4 Eläinlääkäripalvelujen saatavuus

Eläinlääkäripalvelut järjestään niitä kotieläimiä varten, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka on yhteistoiminta-alueella Haapavedellä, Oulaisissa, Siikalatvalla tai Pyhännällä. Eläinten pitopaikassa annettavat eläinlääkäripalvelut ovat saatavilla alueella pidettäviä kotieläimiä varten, mukaan lukien hevoset, jotka ovat ylläpidossa alueella. Kiireellistä eläinlääkäriapua annetaan kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille.

Järjestämisvastuu ei koske kiireettömän hoidon osalta ulkopaikkakuntalaisia, mukaan lukien vapaa-ajan asunton omistajia, joiden virallinen kotikunta on muualla. Mikäli tällaisia asiakkaita kuitenkin tulee, luokitellaan heidän saamansa palvelut täydentäviksi.

Ympäristöpalvelut Helmen yhteistoiminta-alueella asiakkailla on mahdollisuus puhelinpalveluun kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireettömiä asioita koskeva neuvonta on järjestetty aamuvastaanoton puhelinajalle kello 8–9.30. Puhelinajan jälkeen eläinlääkärit hoitavat potilaita vastaanotolla ja suurelaimia eläinten pitopaikoissa.

Päivystysaikoina palvelee keskitetty maksullinen päivystyspalvelupuhelin, joka on tarkoitettu vain hätätapauksia varten. Päivystys on järjestetty yhteistoiminta-alueen kokoisena.

Valvontaeläinlääkärit ovat virka-aikana myös tavoitettavissa maksuttomista matkapuhelinnumeroista mahdollisten eläinten hyvinvointiongelmia tai eläintautiepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamista varten. Valvontaeläinlääkärit antavat myös neuvontaa ja opastusta omalta erikoistumisalaltaan. Valvontaeläinlääkärien poissa ollessa puhelinneuvonta ja ilmoitusten vastaanottaminen ohjataan vastaajapalvelulla praktikkoeläinlääkäreille.

Valtakunnalliseen EHO:n on kirjattu eläinlääkäripalvelun saatavuustavoite.

Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena Ympäristöpalvelut Helmessä on, että apua on kaikkina vuorokauden aikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä 90 %:ssa tapauksista. Päivystävän eläinlääkäriin yhteen suuntaan laskettu matka pitopaikkaan tai pieneläinvastaanotolle on alle 100 km.

Kiireettömän eläinlääkäriavun tavoitteena on EHO:ssa, että palvelu olisi saatavissa kahden viikon sisällä yhteydenotosta. Kiireettömien terveydenhuolto- ja massakäyntien, sekä terveille eläimille suoritettavien leikkausten osalta tavoiteaika on alle kolme viikkoa loma-ajan ulkopuolella. EHO:n on kirjattuna, että hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää, kun asiakas saa palvelun alle 50 km etäisyydeltä. Ympäristöpalvelut Helmen toiminta-alueella pystytään järjestämään vastaanottoaika kahden viikon sisällä yhteydenotosta sekä lomakaudella että sen ulkopuolella. Terveydenhuoltokäyntien, massatyökäyntien ja kiireettömien leikkausten osalta vastaanottoaika järjestyy alle kolmessa viikossa. Asiakas voi valita eläinlääkäriin, jolta haluaa palvelua. Haapaveden ja Kestilän vastaanottojen etäisyys toisistaan on 62 km.

Ennakoimattomissa tilanteissa, joissa eläinlääkäreistä on vajausta, hoidetaan vain kiireellistä apua tarvitsevat tuotanto- ja pieneläimet. Tarvittaessa pidättäydytään varaamasta aikoja kiireettömään asiakaskäyntiin.

14.5 Asiakaspalaute ja vahingonkorvaukset

Asiakkaat voivat antaa suoraa palautetta palveluista vastaanotoilla sijaitseviin palautelaatikoihin tai suoraan toiminnasta vastaavalle ympäristöjohtajalle puhelimitse tai sähköpostilla. Palautetta tulee ympäristöjohtajalle tavanomaisesti suullisesti tai sähköpostin välityksellä.

Potilasvahinkotapauksissa eläinlääkärit ohjeistavat asiakkaat ottamaan yhteyttä ympäristöjohtajaan. Potilas- tai hoitovahinkoilmoitus tehdään aina kirjallisesti.

Eläinlääkäreiden toimista tulevat valitukset käsitellään kyseisen eläinlääkärin ja ympäristöjohtajan kesken. Hoitovirhevalituksiin hankitaan tarvittaessa eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnan lausunto. Ympäristöjohtaja huolehtii lausunnon pyytämisen arviointilautakunnalta. Lopullisen päätöksen mahdollisesta korvauspyynnöstä hoitovirheasiassa tekee ympäristöterveyslautakunta.

Haapaveden kaupungin työntekijät on vakuutettu lakisääteisillä vakuutuksilla ja vastuuvakuutuksella.

14.6 Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen

Eläinlääkäripalveluja tarjotaan Haapaveden ja Kestilän vastaanotoilta. Päivystyksessä eläinlääkärit lähtevät päivystysmatkalle kotoa. Päivystäjän on mahdollista yöpyä myös vastaanotoilla. Vastaanotoilla on lämpimät autotallit. Kestilän vastaanoton läheisyydessä sijaitsee myös päivystysasunto. Vastaanottotilat on saneerattu asianmukaisiksi vuonna 2011.

Lääkkeille on lukittavat asianmukaiset säilytystilat vastaanotoilla. Huumeille on lukittavia kassakaappeja.

Vastaanotoilla on erilliset toimenpide- ja leikkaustilat asianmukaisine varusteineen. Välinehuoltoa, varastointia, jätehuoltoa, siivousta, peseytymistä ja saniteettia varten on omat tilansa. Asiakkaille on odotustilat. Turvallisuuden vuoksi vastaanotoille on asennettu ulko-ovisummerit sekä hälytyslaitteet. Eläinlääkärit on ohjeistettu yksin toimiessaan ottamaan vastaanotolle sisään turvallisuussyistä vain yksi henkilö kerrallaan.

Eläinlääkärit tekevät pienempiä tutkimuksia, kuten veri- ja virtsanäytteitä, tutkimustilassa. Vaativimmat näytteet toimitetaan ulkopuoliseen tutkimuslaboratorioon.

Vastaanottojen varusteisiin kuuluvat mm. mikroskooppi, ultraäänilaitteet pien- ja suurelaimille, pulttipistooli sekä tavanomaisimmat instrumentit suur- ja pieneläinten hoitoa ja kirurgiaa varten sekä lisähappi. Välinehuoltoa varten on pesutila ja autoklaavi. Vastaanotoilta ja valvonnan varastosta Haapavedeltä löytyy myös suojavausteita tarttuvien eläintautien varalta.

Puhtaanapitopalveluista vastaa PPE- Köökki Oy ja jätehuollosta Vestia Oy. Kuolleita pieneläimiä varten on vastaanotoilla pakastimia. Tuhkaamo hakee pieneläimet vastaanotolta.

14.7. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellistä eläinlääkäriapua annetaan kaikille Ympäristöpalvelut Helmen toiminta-alueella oleville kotieläimille. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja ensiapuluonteiset hoito- toimenpiteet kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat mm. nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat, sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset operaatiot niiltä osin, kun niitä pystytään peruseläinlääkärikoulutuksella ja ilman erikoisvälineitä suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa. Keisarinleikkaukset märehitijöille ja myös koirille ja kissoille suoritetaan kunnan eläinlääkärin toimesta, ellei leikkausta tarvitsevia pieneläimiä pystytä lähettämään jatkohoitoon klinikalle.

Pieneläinten luunmurtumissa suoritetaan välttämätön immobilisaatio. Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotoille tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikene sen odotellessa virka-aikana annettavia palveluja.

Päivystyksessä ei ole eriytetty pieneläin- ja suurelänpäivystystä, koska päivystysaikana hoidettavien eläinten määrä on sellainen, ettei erillispäivystysten järjestäminen yhteistoiminta-alueen omana toimintana ole tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta. Lisäksi päivystystiheys kasvaisi kohtuuttomaksi.

Valvontaeläinlääkäri ei osallistu päivystyksiin. Kiireelliset eläinsuojelulain mukaiset virkatehtävät päivystysaikana hoitavat praktikkoeläinlääkärit. Päivytystävät eläinlääkärit ovat virkasuhteessa, joten heillä on toimivalta eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa.

14.8. Eläinterveyskäynnit, terveydenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat

Elh 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat.

Yhteistoiminta-alueen resurssit on mitoitettu siten, että henkilöstöä on riittävästi myös tuotantoeläintehtäviin. Kaikki praktikot tekevät terveydenhuoltokäyntejä.

Lähes kaikilla toimialueen nautaloilla on voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset. Tiloilla on terveydenhuoltosopimuksia myös yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien kanssa.

14.9. Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut

Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen järjestämisvastuuseen täydentävänä palveluna on tarpeellista palvelutuotannon kokonaisuuden ylläpitämiseksi ja laissa järjestäjälle säädettyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Näiden palveluiden tarjoaminen on asiakkaan etu, ja joissakin tilanteissa perusteltua myös eläinsuojelullisista syistä, kun vältetään eläimen kuljettamiselta pitkien etäisyyksien päähän. Tällaisia täydentäviä palveluita voivat olla esim. tietyt eläimen hengen pelastamiseksi tehtävät hätäleikkaukset ja paremmat diagnostiset menetelmät kuten kuvantamistutkimukset. Täydentävien palveluiden tarjoamisella on osaltaan vaikutusta myös kunnaneläinlääkärin työn houkuttelevuuteen ja mielekkyyteen, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tehdä ajanmukaista praktiikkaa, ja auttaa säilyttämään kunnaneläinlääkärin virat ammatillisesti vetovoimaisina.

Täydentävät palvelut perusteluineen ovat:

Täydentävinä toimenpiteinä järjestämisvastuun ulkopuolelta on perusteltua järjestää:

- 1) Kuvantamistutkimus tilanteissa, joissa sairaan eläimen asianmukainen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi sitä edellyttää. Viivytyksetön kuvantamistutkimus on usein tarpeen asianmukaisen diagnoosin ja jatkohoidon tarpeen määrittämiseksi annettaessa kiireellistä eläinlääkäriapua.
- 2) Leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa, kuten keisarileikkaus koirille, mikäli eläimen lähettäminen jatkohoitoon viivytystä ei ole mahdollista. Leikkaushoidon viivyminen voi aiheuttaa eläinsuojelullisen ongelman tai hengenvaaran, mikäli eläin ei ole kuljetuskuntoinen tai jatkohoitoa yksityisellä palveluntuottajalla ei ole saatavilla.
- 3) Koiran sterilaatioleikkaus. Jotta leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa olisi mahdollista toteuttaa turvallisesti, on eläinlääkärin ajoittain tehtävä ei-kiireellisiä leikkauksia ammattitaidon ylläpitämiseksi.
- 4) Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito myös muille kuin tuotantoeläimille. Tämä pitää sisällään mm. pieneläimille suoritettavat tiineystarkastukset ultraäänilaitteella. Tärkeää kliinisten taitojen ylläpitämiseksi, jotta myös sairaiden eläinten ultraäänitutkimus on tarvittaessa mahdollista luotettavasti. Kunnaneläinlääkärin ei ole mahdollista selvittää luotettavasti, pidetäänkö eläintä tuotantoeläimenä vai lemmikkinä.
- 5) Perustasoinen, esim. vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä sairauden hoito myös muille kuin tuotantoeläimille. Työn mielekkyyden säilyttämiseksi perustasoinen sairauden hoito on syytä sisällyttää järjestämisvastuuseen täydentävänä palveluna.

Muita, kuin lakisääteiseen järjestämisvastuuseen kuuluvia eläinlääkäripalveluita tarjotaan sisältönsä ja mitoituksensa puolesta rajatusti ja oikeasuhtaisesti ottaen huomioon julkisen eläinlääkintähuollon perustehtävä sekä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajien asema. Palvelut eivät ole erikoiseläinlääkinnän taseoisia ja ne hinnoitellaan markkinaehtoisesti. Ympäristöterveyslautakunta päättää järjestäjän perimät järjestämisvastuuta täydentävien palveluiden markkinaperusteiset maksut yhdessä ympäristöterveydenhuollon muiden maksujen kanssa erillisellä päätöksellä.

14.10. Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu

Kunnaneläinlääkärit perivät tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista VES:ssä määrätyn palkkion, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suoritetuista toimenpiteistä sekä matkakustannusten korvaus. Lisäksi voidaan periä korvaus lääkkeistä, tarvikkeista ja omistamiensa laitteiden käytöstä. Suurin osa vastaanotoilla käytettävistä laitteista on Haapaveden kaupungin omistamia.

Ympäristöpalvelut Helmen alueen kunnat subventoivat eläinlääkäreiden päivystysaikaisia käyntipalkkioita ja matkakustannuksia. Eläinlääkäri laskuttaa subventiot suoraan kunnista.

Ehl 15 §:n mukaan eläinlääkäripalvelujen järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan, järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin kun eläintä hoidetaan vastaanotolla. Ympäristöpalvelut Helmen alueella peritään asiakasmaksu maksutaksan mukaisesti. Maksutaksa on kolmiportainen palvelun vaativuuden mukaan.

Täydentävien palveluiden osalta asiakkaan maksama kokonaishinta on markkinaperusteinen ja se kattaa palveluun liittyvät kustannukset. Markkinaperusteisen hinnan määrittämiseksi on laskettu eläinlääkinnän tuntihinta, jossa on huomioitu toimintakulut. Asiaksmaksussa kunnaneläinlääkäriin perimä osa määräytyy taksakortin mukaisesti, kuten järjestämisvastuuseen kuuluvassa palvelussakin.

14.11. Julkisin varoin tuotettuja eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 33 §:n mukaan järjestämisvastuuseen kuuluvien julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalvelujen tuottajaan sovelletaan, mitä eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetussa laissa (19/2003) säädetään eräiden yritysten velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa tai laatia eriyttämislaskelma yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, erilliskirjanpitoon liittyvästä avoimuusvelvollisuudesta, tietojen säilyttämisestä ja kokoamisesta sekä ministeriön ja muiden viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista. Julkisin varoin tuotettujen eläinlääkäripalveluiden järjestäjää koskee velvoite eriyttämislaskelman laatimisesta. Laskelma laaditaan kultakin tilikaudelta ja siitä tulee ilmetä eläinlääkäripalveluiden tuotot ja kulut.

Erittämislaskelmaan tulee sisällyttää tuottoina kaikki järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista kertyneet tuotot. Näistä tuotoista vähennetään vastaavasti kaikki palvelujen tuottamisesta aiheutuvat muuttuvat kulut sekä palvelutoimintaan kohdistettavissa oleva osa kiinteistä kuluista.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 33 §:n mukaan järjestäjän tulee koota ja kuvata tiedot palkkioista, joita kunnaneläinlääkärit ovat perineet järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista vähennettynä palkkioiden hankkimiseen kohdistuvilla kuluilla. Tuotot tarkoittavat eläinlääkäreiden perimiä käynti-, vastaanotto- ja toimenpidepalkkioita järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista. Mikäli samalla käynnillä on tuotettu sekä järjestämisvastuuseen kuuluvia että täydentäviä palveluita, käynti- ja vastaanottopalkkio sisällytetään järjestämisvastuun kuluihin. Mikäli koko käynti on täydentävää palvelua terveelle eläimelle, käynti- tai vastaanottopalkkiota ei sisällytetä raporttiin. Laskelmaan ei sisällytetä korvauksia esim. lääkkeistä ja tarvikkeista tai matkakustannusten korvauksia. Eläinlääkärit ilmoittavat palkkiot vuoden ajalta ja ne liitetään erittämislaskelmaan yhteenlaskettuna kokonaissummana.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) järjestämisvastuuseen kuuluvia lain 8 §:ssä tarkoitettuja palveluja pidetään SGEI- palveluina (Services of General Economic Interest) eli yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvinä palveluina. SGEI- palveluista on toimitettava SGEI-raportti Euroopan komissiolle kahden vuoden välein. SGEI- raportti toimitetaan pdf- tiedostona MMM:n kirjaamoon. Kunnaneläinlääkäriin palkkiota ei sisällytetä MMM:lle toimitettavaan SGEI- raporttiin. SGEI- raportti toimitetaan ensimmäisen kerran vuosia 2026 ja 2027 koskevana.

14.12. Eläinlääkäripalvelujen valvonta

Eläinlääkäripalveluiden valvonnasta vastaa Ruokavirasto. Ruokavirasto valvoo eläinlääkäriammatin

harjoittamista sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen järjestämistä. Valvonta perustuu eläinlääkintähuoltolakiin (285/2023) sekä eläinlääkärin ammatinharjoittamisesta (29/2000) annettuun lakiin.

15 Seuranta, arviointi ja raportointi

15.1. Kunnan suunnitelmat

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutumista tarkastellaan ja arvioidaan vuosittain päivityksien yhteydessä. Suunnitelman hyväksyy ympäristöterveyslautakunta ja päivitetty valvontasuunnitelma toimitetaan Ruokavirastolle.

15.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunnan tulee ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä.

Ympäristöpalvelut Helmessä tilastot saadaan suoraan KliniQ- ohjelmasta. Tilastojen keruusta ja tallentamisesta VYHA:an vastaa ympäristöjohtaja.

15.3. Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset ovat vuodelta 2025 nähtävissä VATI- järjestelmästä.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot ovat:

- eläinsuojelutarkastukset ja päätökset
- terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- tautiepäilyt
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- vastustettavien eläintautien ja niiden epäilyjen hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Ympäristöpalvelut Helmessä kuukausiyhteenvedot Ruokavirastoon huolehtii jokainen eläinlääkäri itse annettujen määräaikojen puitteissa. Kuukausiyhteenvedosta käyvät ilmi tautiepäilyt, joita ei ole ollut tarvetta ilmoittaa välittömästi eteenpäin. Eläinsuojelutarkastuspöytäkirjat sekä hallintopäätökset samoin kuin terveysvalvontaan liittyvien käyntien asiapaperit toimittaa asiaa hoitanut virkaeläinlääkäri itse eteenpäin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt laskutetaan kaupungilta sähköisten järjestelmien kautta. Praktikkoeläinlääkäreiden laskutuksen yhteenvedon kokoa kaupungin palveluksessa oleva sihteeri. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat oman laskutuksensa Ruokavirastoon

16 Eläinlääkintähuoltoa koskeva lainsäädäntö

Eläinlääkintähuoltolaki 285/2023

Elintarvikelaki 297/2021

Eläintautilaki 76/2021

Eläinterveyssäännöstö (EU) 429/2019

EU:n eläinlääkeasetus 6/2019

Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023

Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006

Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle 393/2013

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (325/2013) muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaukeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (1286/2023) kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista

Sivutuotelaki 517/2015

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavista sivutuotteista 783/2015

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta ja hävittämisestä 1192/2011

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamiseksi.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021

Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 68/2022

LIITE 1. RESURSSITARPEEN KARTOITUS

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue:
Haapaveden kaupunki / Ympäristöpalvelut Helmi

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA	
a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	172
Sikatilat	0
Lammas- ja vuohitilat	5
Hevostilat	14
Siipikarjatilat	1
Vesiviljelylaitokset	0
Turkistarhat	1
Tarhatun riistan tilat	1
Mehiläistarhat	5
Muut tuotantoeläinyksiköt	
b. Lemmikit	
Arvio lemmikkien määrästä	2482

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	
a. Terveystuotosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	199
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	135
Terveystuotosten osuus (% kaikista nautatiloista)	68 %
Siat	0
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosten osuus (% kaikista sikatiloista)	-
Siipikarja	0
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosten osuus (% kaikista siipikarjatiloista)	-
Muut terveystuotosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosten resurssitarve (htv)	0,5 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuoto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	2450
Sairaskäynnit päivystysaikana	650
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	1335
Sairaskäynnit päivystysaikana	95
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	6,5 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	
a. Terveystuoto	
Pakolliseen terveystuotoon kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	1
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Keinosiemennyssonneja tuottavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	-

Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-visna / CAE	2
Scrapie	0
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	0
Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet	0
b. Muu eläinten terveyden valvonta	
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,05 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	4
Ilmoitetut haaskat	5
Sivutuotealan laitokset	0
Hautaamisilmoitukset	-
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,05 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraist kohteet	Lkm
Kennelit	6
Hevostallit	19
Riistanhoidolliset tarhat	1
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	0
Eläinhoitolat	3
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	80
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	1,0 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	7,0
Eläinten terveyden valvonta	0,05
Sivutuotevalvonta	0,05
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	1,0
Elintarvikevalvonta	0,3
Muut tehtävät	0,1
Eläinlääkärit yhteensä	8,5
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkärien määrä (lkm)	5–6
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitaja/avustaja	-
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	-
Muut tehtävät	-
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus)	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu:	
Ympäristöpalvelut Helmessä ei ole käytössä ostopalveluja.	